

SUPILO U »DOMETIMA«

12, 1970.

Časopis riječke Matice hrvatske DOMETI u svome posljednjem broju za godinu 1970. posvetio je gotovo polovinu svoga teksta uspomeni F. Supila u povodu stote obljetnice njegova rođenja. Na prvome su mjestu odlomci iz Krležinih eseja RAZGOVOR S FRANOM SUPILOM i SLOM FRANA SUPILA, što ih je pripremio u suradnji s autorom Anđelko Malinar. U tim odlomcima s kratkim naslovima, u kojima je izažet sadržajni sukob svakoga odlomka, potegnute su krležijanske tangente na ovom kruženju oko Supila, oko njegove političke i životne drame. »Crni humor« Krležin, koji prožima ove eseje, pisane u mutnim danima tragične jugoslavenske prošlosti u periodu koji je završio tragedijom Stjepana Radića, determiniran je bio ne samo tragikomikom Supilove ličnosti nego i tragikom čitave jedne stvarnosti u kojoj se krojila sudbina hrvatskog naroda i u kojoj je Supilo u sebi nosio »svu četiristogodišnju hrvatsku tminu«. Iz ovih Krležinih tumačenja političkog evanđelja Supilova potrebno je u ovom sadašnjem historijskom trenutku, u ovom ostvarivanju hrvatske državnosti i nacionalnog suvereniteta, istaknuti ne toliko Supilove idealističke premise, tragiku njegova križnog puta, njegovo nacionalno romantičarstvo, koje i nije moglo biti drukčije u nedostatku realnijih oslonja, koliko naglasiti ona supilovska obzorja koja govore o ravnopravnoj zajednici južnoslavenskih naroda i o borbi za vlastitu materijalnu nezavisnost.

Esej Bruna Popovića POLITIČKA OPORUKA FRANA SUPILA I HRVATSKA KNJIŽEVNA LJEVICA obuhvaća zanimljivu temu koja povezuje dva značajna trenutka hrvatske političke i kulturne povijesti, dva nerazdruživa elementa kao dvije sudbinski povezane istodobne linije u tokovima povijesnih zbivanja vezanih za sudbinu hrvatskog naroda. Popovićeve su refleksije usmjerene na žarišta problema koji je u centru njegova subjektivnog interesa, a svojom aktualnošću u centru sadašnjeg historijskog trenutka. Slobodnim, misaono produbljenim variranjem teme Popović razglaba odnose »kritičke misli naše lijeve književnosti prema smislu Supilove političke oporuke«, razglaba pitanja o Supilu »kao duboko konfesionalnoj dimenziji našega trajanja«, počinjući od krležijanskog književnopolitičkog i misaonog odnosa prema drami Frana Supila. Prihvaćanje supilovske inspiracije demokratiskog i federativnog rješenja južnoslavenskog pitanja obilježava već od početka stvaranja kraljevine SHS nacionalne tradicije hrvatske lijeve književnosti, koja je stajala iza Supilove političke oporuke kao direktive za rješavanje naše buduće politike. Pobunu književne ljevice od 1919. do 1929. tj. do šestojanuarske diktature, izražavali su časopisi PLAMEN i KNJIŽEVNA REPUBLIKA, vezani su za dva imena neslomljivog buntovnog duha, za Krležu i Cesarca, koji su, boreći se za jednaka ljudska prava, za afirmaciju vlastite nacije, otkrivali suštinu političkog zavjeta Supilova. »U polemičko-satiričkoj inicijativi Miroslava Krleže«, ističe B. Popović, »u studioznom duhu Augusta Cesarca, takvo domovinsko osjećanje i takvo ljudsko univerzalno mišljenje svijeta svih otvorenih, svih živih pitanja života, vraća i zbilji kakva bijaše drama Frana Supila, ili s njome u suštini problema istovjetna drama Stjepana Radića, onu bitnu ljudsku moć vitalne kritičke predodžbe i povijesno djelotvorne istine koja nosi jedini pečat unutarnje, intelektualne i moralne uvjerenosti, pa prema tome i znak pravednog programa, ljudski znak političkog karaktera i danas, u našim rasprama.«

Ova Popovićeva misaona sinteza o značenju, smislu oštroidno obilježnih kruženja književne ljevice oko povijesne drame jedne ličnosti i jednog naroda vodi do konačnog zaključka: da je duh književne ljevice, duh književnosti radikalno otvorene »čitavoj drami našeg narodnog opstanka, temeljnom problemu hrvatske spoznaje povijesti koja se zbila i zbiva sa svima nama u tijeku posljednjih pola vijeka«. Supilova politička oporuka ostaje još uvijek

putokaz i program za ona stvaranja za koja se zalaže i samoupravni socijalizam na svome putu svladavanja teškoća i otpora, ali i rješavanja krupnog historijskog zadatka u ostvarivanju ravnopravne zajednice južnoslavenskih naroda.

S esejističkom impostacijom teme SUPILO DANAS, N. Crnković, analitičkom komponentom svojih razmišljanja, razrađuje i utvrđuje relevantnost ideje osnovne postavke zasnovane na konstataciji da vrijednost Supilova djela nije samo »svojevrsna, nego i suvremena«. Polazeći od ove ključne premise N. Crnković razmatra političku djelatnost Supilovu, valorizira njezino značenje, otkriva njezine putokaze — utvrđuje strukturalne elemente Supilova političkog djelovanja vezujući dva trenutka, prošli i sadašnji, u jedan kontinuirani proces koji je otpočeo Supilo: konstituiranje Jugoslavije kao zajednice stvarno ravnopravnih naroda i narodnosti. U ovome misaonom kontekstu tema poprima svoje aktualno značenje jer razmatra stvarnost sadašnjeg političkog trenutka, ovu našu sadašnju historijsku i političku fazu, u kojoj se izvjesne spoznaje i težnje rješavaju i mogu riješiti na onim idejno-političkim osnovama koje su utkane u Supilovu političku oporuku. U zaključku ove bistro pisane teme istaknuta je ona osnovna misaona komponenta, bitna za čitav sadržaj i njegov smisao: da se aktualiziranjem Supila aktualizira i hrvatska nacionalna misao »u njezinom najplemenitijem izrazu«. Misao i traženje kontinuiteta te misli dobiva svoje povijesno određenje u saznanju da će nas to traženje prije i poslije Supila »naoružati spoznajama da je hrvatski narod u svojoj borbi za samoodržanje, u svojim oslobodilačkim naporima, tu vlastitu nacionalnu misao utemeljio na načelima sloge, bratske jednakosti i prijateljske suradnje sa svim susjednim narodima, a osobito južnoslavenskim«.

Berislav Lukić

SUPILOV BROJ »KAMOVA«

(8/9, Rijeka 1970)

Dvobrojem za studeni i prosinac 1970. godine ovaj se list-časopis priključio obilježbi stote obljetnice rođenja Frana Supila. To je učinjeno brojnim, raznovrsnim i kvalitetnim priložima, pa je ovaj — Supilov — broj — stvarna smotra suvremenih prosudbi, kako i piše u podnaslovu lista.

Bit teme o Supilu nije (samo) u tome što kao veliki povijesni lik nadahnjuje i motivira osobnim krepostima. »Supilo je naš istinski suvremenik i valja ga još i istinski doseći«, kaže u svom *uvodniku* Srećko Lipovčan, glavni urednik ovog broja. Supilo je veliki borac za samostojnost i slobodan razvoj hrvatskog naroda, borac protiv svakog hegemonizma koji taj narod obezvređuje i guši. Radio je na rušenju Austro-Ugarske države u kojoj je nacionalni hegemonizam i nacionalna porobljenost bila princip vladanja. Koncipirao je novu državu u kojoj takvog hegemonizma i ropstva ne smije biti. Činjenica je ipak, da su se u staroj i u novoj jugoslavenskoj državi do današnjih dana tvrdokorno održali oblici nacionalne neravnopravnosti što guše naravni razvoj i život hrvatskog naroda. Tek se u najnovije

**Spomenica
gimnazije »Čedo Žic«
u K r k u
1921 - 1971**

**K R K
1971**

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 3

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ

PETAR STRČIĆ (glavni urednik)

RIKARD ŽIĆ

RUDOLF ŽIĆ

Urednik ovog sveska:

FRANJO MATEJČIĆ

Slika na koricama:

ANTON DEPOPE (Motiv grba grada Krka)